

JUSTIȚIA DEVINE DIN CE ÎN CE MAI SUBIECTIVĂ

De Mădălin Niculeasa

ABSTRACT

"Justice increasingly becomes subjective"

In this study, the author describes justice, which increasingly becomes subjective.

The structure and the body of the study reveal the comments on the subjectively required professional capacity, which cannot replace the functional mechanisms of democracy, on the need of the concrete profile of the magistrate or of the lawyer, as guarantees for the objectivation of the judicial process, on the subjectivity of the of the arbitration institution in Romania.

Finally, the author puts forward certain brief considerations regarding the democratic mechanisms related to the operation of an alternative system of the application of justice.

Keywords: justice; democracy; magistrate; lawyer; judicial process; arbitration institution.

I. Calitatea profesională impusă subiectiv nu poate suplini mecanismele funcționale ale unei democrații

De cele mai multe ori calitatea umană face diferența, însă nu totdeauna calitatea umană și profesională este și garanția că lucrurile funcționează cum trebuie, situație în care este nevoie de mecanisme obiective și cenzurabile de funcționare a unei societăți sau sistem. Ideea este că mecanismele democrației nu ar trebui să fie înlocuite doar de criteriul calității umane, criteriu impus doar prin garanția unor anumite grupuri de acțiune și interese („bisericiuțe”).

Societatea contemporană, cu predilecție în țara noastră, funcționează în jurul unei anomalii, spun eu, și anume grupurile și grupulețele ce își dezvoltă propria conștiință de sine, autonomizându-se față de restul societății. Democrația este continuă și fluidă în sensul că permite circulația valorilor de la un capăt la altul al societății, existând mecanisme transparente de identificare a valorii profesionale, dincolo de apartenența sau de garanția dată de un anumit grup social sau profesional.

Mecanismele de identificare a calității profesionale determină în final gradul de subiectivitate sau de obiectivitate al respectivului sistem. În acest sens, două

informații au trecut aparent nebagate în seamă, ambele relative la calitatea actului de justiție (*lato sensu*). Prima informație se referă la concluzia Institutului Național al Magistraturii cu privire la **profilul concret al candidatului** la admiterea în magistratură, iar a doua informație are legătură cu **recenta numire a conducerii** Curții de Arbitraj Internațional, de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României.

II. Despre nevoia profilului concret al magistratului și avocatului, drept garanții pentru obiectivarea actului de justiție

Din punctul meu de vedere, concluziile Institutului Național al Magistraturii sunt fundamentale în ceea ce privește calitatea actului de justiție. Problema este că astfel de analize și decelări trebuie să fie continue și aplicabile atât la momentul admiterii în magistratură, cât și în momentele ulterioare. Este nevoie ca CSM, prin mecanismele proprii, să urmărească măsura în care magistrații au scăpat de „problemele” menționate de Institutul Național al Magistraturii, întrucât doar constatarea aplicată candidatului face ca justiția să rămână extrem de subiectivă.

Este nevoie în egală măsură atât de un profil al *candidatului*, cât și de un profil al actualului *magistrat*. Curajul Institutului Național al Magistraturii rămâne o faptă minoră dacă se rezumă la această abordare statică, aplicabilă doar candidatului, și nu identifică și profilul magistratului din ziua de astăzi, întrucât doar acest din urmă profil permite măsurarea gradului de eficacitate al sistemului de justiție.

De asemenea, acest exemplu dat de Consiliul Superior al Magistraturii trebuie urmat și de avocați respectiv de restul entităților implicate în realizarea actului de justiție. Orice s-ar spune nu poate invalida importanța avocatului în ceea ce privește înfăptuirea actului de justiție, sens în care este nevoie să știm care este profilul candidatului la admiterea în profesia de avocat, respectiv care este profilul avocatului din ziua de astăzi. Un astfel de profil poate influența multe mecanisme, premise, percepții și concluzii ce astăzi au la bază profesia de avocat.

Trebuie să știm gradul de *simțire* al profesiei de avocat.

Nu în ultimul rând, identificările mai sus menționate, determinate nu ca idealuri, ci ca realități, vor ajuta instituțiile de învățământ să reacționeze în mod adecvat nevoilor socio-profesionale. Din punctul meu de vedere, concluziile Institutului Național al Magistraturii constituie o *palma* pe obrazul instituțiilor de învățământ, de la Facultatea de Drept în jos.

III. Despre subiectivismul instituției de arbitraj din România

Recent, Curtea de Arbitraj Internațional a dat publicității noua structură de conducere a acesteia, formată în majoritatea situațiilor din avocați. Problemele aici sunt în mai multe planuri.

Primul plan privește faptul că arbitrajul se *chinuie* de multă vreme să fie recunoscut drept o formă alternativă de înfăptuire a justiției. Am spus-o cu altă

ocazie, într-un articol de specialitate, că din punctul meu de vedere, modalitatea în care în legile din România este reflectată relația dintre arbitraj și justiție (*stricto sensu*) ridică o problemă de constituționalitate, în sensul că nu se poate admite în mod rezonabil că afirmațiile și concluziile arbitrajului să nu poată fi cenzurate pe fond de către instanțele judecătorești. Nu dezvolt mai mult aici întrucât excede discuției, însă ceea ce se întâmplă în ultimii 25 de ani în arbitraj nu face decât să confirme acest lucru, în condițiile în care această modalitatea de soluționare a disputelor devine pe zi ce trece din subiectivă și mai subiectivă.

A doua perspectivă are legătură cu faptul că arbitrajul a fost *însușit* aproape în exclusivitate de avocați, atât în ceea ce privește calitatea de arbitru cât și în ceea ce privește organele de conducere. Personal apreciez că dedublarea avocatului în cadrul acestei activități de arbitraj nu este benefică nici respectivei activități, dar nici profesiei de avocat. Argumentul că lucrurile se întâmplă în felul acesta de multă vreme și la fel este și în alte țări cu tradiție în arbitraj nu înseamnă neapărat invalidarea afirmațiilor mele. La noi este vorba de o participare aproape exclusivă a avocaților, atât ca arbitri, cât și ca membri în organele de conducere, după cum la noi înțelepciunea profesională diferă față de alte state din lume. Cred că ne „pedepsim” prea rău punându-ne conștiința să deceleze atât de multe interese, nu totdeauna congruente unele cu altele. Apreciez că aici este vorba de principiul *electa una via...*, în sensul că există o aparență de incompatibilitate între cele două activități dacă acestea sunt exercitate în mod cumulativ, și avocat și arbitru respectiv membru în organele de conducere.

Cel de-al treilea plan privește participarea unui grup restrâns de avocați în cadrul organelor de conducere, ceea ce face ca arbitrajul să devină o activitate înfăptuită de una din „bisericiuțele” mai sus menționate. Nu se poate ca arbitrajul să fie condus de câteva firme de avocatură din București, fără ca avocaților implicați în conducerea respectivei activități să le treacă prin cap să se suspende din exercitarea profesiei de avocat, cum se întâmplă la Paris, spre exemplu cu Alexis Mourre, Președinte al ICC Paris, sau cu Pierre Mayer (<http://www.iccbo.org/News/Articles/2015/Alexis-Mourre-nominated-to-be-President-of-the-International-Court-of-Arbitration/>, <http://www.magazine-decideurs.com/news/l-arbitre-pierre-mayer-s-installe-en-solo>).

Nu este vorba despre o *actio populis* întrucât consecințele sunt concrete și imediat decelabile:

- Nu o să mă convingă nimeni că deslușirea dată de instituția arbitrajului, cu precădere în România, respectă criteriile și cerințele constituționale ale accesului la justiție.

- Nu o să mă convingă nimeni că nu există o deturnare a profesiei de avocat, atunci când confratele tău, preopinent într-o anumită cauză de arbitraj, are și calitatea de arbitru în cadrul respectivei instituții.

- Nu o să mă convingă nimeni că nu există un conflict de interese atunci când preopinentul tău într-un arbitraj face parte din puținele firme de avocatură

implicate în conducerea arbitrajului. Nu-mi dau seama dacă interesele ce intră în conflict rezidă din legea de organizare a profesiei sau din legea de procedură, însă nu exclud varianta ca finele de neprimire să își aibă rădăcinile în ambele legi.

- Independența este mai întâi o problemă de conștiință și doar în final o chestiune de manifestare, de exprimare or mecanismele de sancționare a lipsei de independență acoperă cu predilecție faptele manifeste și mai puțin faptele de conștiință, or întâlnirea dintre avocat-arbitru-membru în organele de conducere ale arbitrajului constituie un aspect de conștiință ce nu totdeauna poate fi sancționat procedural.

- Echipolența dintre arbitru și judecător este realizată de legea de procedură cu precădere când se vorbește despre cazurile de incompatibilitate, respectiv recuzare a arbitrilor, or nu vreau să-mi imaginez cum ar arăta un judecător care în timpul liber ar avea și calitatea de avocat...

Acesta cred că este unul din exemplele în care calitatea umană și profesională nu poate suplini mecanismele democratice aferente funcționării unui astfel de sistem alternativ de înfăptuire a justiției, după cum nu poate funcționa drept garanție pentru „confiscarea” respectivei instituții.